

Historia Modlnicy

I. Prehistoria

Przy okazji budowy węzła drogowego na obwodnicy Krakowa w 2008 roku archeolodzy zbadali wielokulturowy kompleks osadniczy, zlokalizowany na fragmentach terenów obecnych sołectw Modlniczka i Modlnica¹ Udokumentowano wtedy następujące okresy:

1. Najstarszy etap osadnictwa neolitycznego z zabytkami kultury ceramiki wstęgowej. Zabytki te są datowane na piąte tysiąclecie przed naszą erą
2. Młodsze okresy neolityczne reprezentowane przez fragmenty naczyń glinianych i wyrobów kamiennych pochodzące z drugiego tysiąclecia p. n. e.
3. Osada z zespołem naczyń zdobionych ścięciem bruzdowym o wysokiej randze zabytkowej upoważniającej do nadania temu zespołowi nazwy „Typ Modlnica”.
4. Osada kultury pucharów lejkowatych.
5. Groby kultury ceramiki sznurowej.
6. Materiały neolityczne o nieustalonej przynależności kulturowej, w tym jamy, fragmenty naczyń glinianych i wyrobów kamiennych.
7. Wczesny okres epoki brązu, z którego pochodzą wyroby ceramiczne, narzędzia z krzemienia i siekiera miedziana. Zabytki te pochodzą z okresu 1800 – 700 lat przed naszą erą.

Ten rozdział opracowano na podstawie badań archeologicznych „Modlnica, ST. 5” i „Modlniczka 2”. Szczegółowe opracowania materiałów z tych badań zostały opublikowane przez KRAKOWSKI ZESPÓŁ DO BADAŃ AUTOSTRAD. Kraków 2011 i 2012.

II. Legendarne dzieje Modlnicy

Dzieje Modlnicy sięgają początków chrześcijaństwa na ziemiach polskich. Legenda głosi, że w miejscu zwanym Zagórze, zatrzymał się zdążający na misje wśród Prusów św. Wojciech, którego żegnał lud krakowski. W tzw. Świętym Gaju, pod lipą, miał głosić Ewangelię, aby nawracać tamtejszą ludność. Legenda nie mówi czy byli to jeszcze poganie czy już chrześcijanie ale obrządku słowiańskiego. Na pamiątkę tego wydarzenia wspomnianą wieś Zagórze, od modłów św. Wojciecha nazwano **Modlnica**. Pod sławną lipą, której już dziś nie ma, znaleziono w ziemi popielnicę i rzymski pieniądz z czasów cesarza Trajana. Jeśli tak było, to znaczy, że były to ślady pozostawione tam przez kupców rzymskich podróżujących nad Bałtyk po bursztyn. Ceramiczną amforę ze spoielonymi zwłokami ludzkimi znaleziono także w Giebułtowie. Znaleźisko jest datowane na II wiek n. e. ²

¹ VIA ARCHEOLOGICA ; Modlnica , ST.5 i Modlniczka 2 - Od neolitu środkowego do wczesnej epoki brązu. Wyd.: Krakowski Zespół do Badań Autostrad.

² http://zspgiebultow.edupage.org/files/giebultow_his.pdf

Czy zatem droga prowadząca z Krakowa na Śląsk i nad Bałtyk przez Modlnicę biegła równoległe do drogi przez Giebułtów? Aby szukać odpowiedzi na to pytanie zestawmy następujące informacje:

1. Wykopaliska archeologiczne mówią nam, że w epoce neolitu ludzie mieszkali zarówno w Giebułtowie jak i w Modlnicy.
2. W Modlnicy i w Modlniczce odkryto ślady osadnictwa z epoki brązu. W Giebułtowie takich śladów nie odkryto co może świadczyć, że nie wystąpiła tu ciągłość osadnicza. Wprawdzie mogło się zdarzyć, że jeszcze na ślady takie nie natrafiono ale to jest przypuszczenie mało prawdopodobne.
3. Zarówno w Giebułtowie³ jak i w Modlnicy znaleziono przedmioty pozostawione przez kupców rzymskich wędrujących tędy po bursztyn nad Bałtyk. (*o modlnickich znaleziskach wspomina O. Tomasz Kupczakiewicz ale bez podania źródła tej informacji*)
4. Jako dowód na użytkowanie drogi przez Modlnicę do Olkusza mamy jeszcze ruiny **Zamku Kluczwoda - Biały Kościół** oraz źródła historyczne.⁴
5. Zarówno Korzkiew jak i Ojców, Pieskowa Skała i Grodzisko zostały zbudowane w drugiej połowie wieku XIV z zadaniem ochrony drogi prowadzącej Doliną Prądnika, na której pojawiła się konna trakcja kołowa dla transportu o większych ciężarach. Były to „bochny” ołowiu o wadze około 600 kg.

Z powyższego zestawienia możemy wysnuć wniosek, że droga przez Modlnicę i Biały Kościół była użytkowana równoległe z użytkowaniem drogi wiodącej przez Giebułtów. Jednak użytkowanie drogi przez Modlnicę i Biały Kościół trwało tylko do czasu kiedy tą pagórkowatą drogą podróżowano pieszo lub wierzchem na koniach. Dla transportu kołowego jaki pojawił się tu około połowy wieku XIV, droga ta stała się trudno przejezdna.

III. Okres historyczny.⁵

Poniższe informacje pochodzą z pracy magisterskiej **O. Tomasza Kupczakiewicza** (ze *Zgromadzenia Franciszkanów – Reformatorów*) zatytułowanej: „Dzieje Parafii i Kościoła p. w. Św. Wojciecha w Modlnicy w okresie staropolskim”. Praca ta była publikowana w gazecie parafialnej **Sygnaturka Wojciechowa**.⁶

1. Wczesne Średniowiecze

W IX wieku tereny naszej gminy wchodziły w skład państwa Wiślan, które znalazło się pod panowaniem Państwa Wielkomorawskiego i dlatego nasi przodkowie przyjęli chrzest z rąk świętych Cyryla i Metodego, którzy przywędrowali tu z sąsiednich Moraw. Z tego względu

³ http://zspgiebultow.edupage.org/files/giebultow_his.pdf

⁴ R. Sypek: Zamki i obiekty warowne Jury Krakowsko-Częstochowskiej

⁵ Ks. mgr Tomasz Kupczakiewicz :DZIEJE PARAFII I KOŚCIOŁA p. w. ŚW. WOJCIECHA W MODLNICY w okresie staropolskim.

⁶ <http://modlnica.pl/?parafia-i-kosciol-w-modlnicy,17>.

Ziemia Krakowska jest starszym niż Gniezno ośrodkiem chrześcijaństwa w Polsce.⁷ Powstanie i nazwa Modlnicy związane są z osobą św. Wojciecha, który według legendy zatrzymał się tu w roku 996 lub 997, aby się modlić. Dziś powiedzielibyśmy: *aby odprawić rekolekcje lub przeżyć dni skupienia*. Dalej legenda mówi, że z *pozostawionej przez Niego podróżnej laski, miało wyrosnąć potężne drzewo lipowe*. Zgodnie z tradycją, znajdująca się przy wjeździe do Modlnicy kapliczka z figurą świętego Wojciecha ma upamiętniać tę legendę. I choć jest to tylko legenda, to pobyt Świętego w naszej wsi tkwi mocno w tradycji i w świadomości mieszkańców.

Pod koniec wieku X zachodnia Małopolska (w tym także miejscowości naszej obecnej Gminy) została przyłączona przez Bolesława Chrobrego do księstwa Polan. Wtedy też powstało w Krakowie biskupstwo wchodzące w skład metropolii gnieźnieńskiej. Historycy oceniają, że **pierwszy kościół** lub kaplica w Modlnicy stanął prawdopodobnie w wieku XII. Podobnie było w Giebułtowiu gdzie budowa kościoła datowana jest na okres lat 1086 - 1102.

Dokładnej daty założenia wsi niestety nie da się określić. W oficjalnych dokumentach nazwa ta pojawia się dopiero w 1254 roku, kiedy to Bolesław Wstydlivy wymienia Modlnicę jako własność siostr Norbertanek z krakowskiego Zwierzyńca. Potwierdza to również dokument z 1286 roku, który wylicza wsie należące do klasztoru zwierzynieckiego, w tym Modlnicę. Pierwszych pewnych danych na temat modlnickiej parafii dostarczają **rejestry świętopietrza** i dziesięciny papieskiej. Pod rokiem 1326 zanotowano między innymi nazwisko proboszcza: *„Sulko, proboszcz kościoła w Modlnicy”*. Z tych rejestrów wiadomo również, iż parafia w latach 1325-1328 należała do dekanatu Prandocin, natomiast od roku 1335 do dekanatu Wysocice. Niestety rejestry nie podają kiedy powstał pierwszy kościół w Modlnicy. Liczbę parafian możemy oszacować z wysokości podatku papieskiego płaconego przez proboszcza. W roku 1325 były to 83 osoby, a w roku 1327 - 95 osób. Nazwisko dziedziców Modlnicy znamy dopiero od roku 1364 a byli nimi Czaderowie.

2. Późne średniowiecze.

Ważnych informacji o modlnickim kościele z połowy wieku XV dostarcza dzieło Jana Długosza *Liber Beneficiorum*, w którym m. in. czytamy: *„Modlnica Wielka. Wieś z drewnianym kościołem parafialnym pod wezwaniem świętego Wojciecha męczennika, która należy do szlachciców Jana i Stanisława z domu i rodziny Prusy. Znajduje się tu pięć łąnów kmiących, również trzy ogrody plebana, także jedna karczma dziedziców, również dwa folwarki, z których wszystkich są płacone i odprowadzane dziesięciny snopowe i konopne na kościół i jego proboszcza w Modlnicy Wielkiej i szacuje się jej cenę na osiem grzywien. Posiada także cztery ogrody dziedziców, dwie karczmy plebana wraz z ziemią, również tam kościół i proboszcz posiada własne wolne łąny i łąki, dla własnego użytku i potrzeb”*.

⁷ JANUSZ ROSZKO: Pogański Książę silny wielce. Wyd. : ISKRY Warszawa 1970

3. Wiek XVI i XVII

Od wymienionej przez Długosza rodziny z Prus, naszą wieś nabył niejaki Wierzbęta, który był również dziedzicem Ruszczy i Branic. W roku 1511 Modlnica znalazła się w posiadaniu rodziny Minockich. W 1527 roku Michał Minocki oddał ją jednemu ze swoich wnuków, po którym wieś przeszła w ręce rodziny Salomonów. Był to ród krakowski, znany tu i szanowany już od wieku XV. W rękach rodziny Salomonów Modlnica znajdowała się do roku 1574. Około roku 1550 za sprawą dobrego gospodarza, dziedzica Mikołaja Salomona wybudowano piętrowy dwór otoczony parkiem. Mikołaj Salomon w roku 1549 (1550?) funduje również dzwony istniejące do dziś.

Wspomniany powyżej pierwszy, drewniany kościółek w Modlnicy, przetrwał do pierwszej połowy wieku XVI. Wtedy to ówczesny proboszcz (polecony biskupowi przez dziedzica Mikołaja Salomona), ksiądz Jakub z Biskupic zwany Pontyficjuszem zawarł umowę ze szlachcicem Jakubem Śladkowskim z Zabierzowa, który zobowiązał się, iż wybuduje nową, drewnianą świątynię z dwiema kaplicami, belkowanym stropem, opatrzonym malowidłami i z całym wyposażeniem w postaci stall, ławek, szklanych okien, ołtarzy i chóru dla uczniów. W zamian za to miał otrzymać wszystkie roczne dziesięciny oraz zbiory z łąk i pól plebańskich; nadto pozwolenie na korzystanie z krów domu proboszcza na okres dwóch lat. Dzięki zrealizowanej umowie w, 1553 roku stanęła nowa, drewniana świątynia na planie krzyża, z krótkimi, transeptowymi ramionami. Konsekracja nowego kościoła odbyła się w roku 1555 roku (*za rządów proboszcza Tomasza z Płazy*). Kościółek posiadał konstrukcję zrębową, wielobocznie zamknięte prezbiterium, którego wnętrze przykryte było stropem kasetonowym. Budowla miała 25 metrów długości. Ksiądz Tomasz był człowiekiem wszechstronnym, biorącym udział w żywym nurcie Odrodzenia i polskiego humanizmu. Za jego rządów i z jego inspiracji w roku 1562 ozdobiono kościół renesansową polichromią obejmującą dwa cykle.

Pierwszy cykl malowideł, znajdujący się w prezbiterium, ukazywał genealogię Chrystusa według Ewangelii świętego Mateusza (1, 1 – 16). Drugi zaś – w nawie głównej i w kaplicach kościoła, przedstawiał życie i mękę Jezusa, a na ścianie kaplicy południowej - monumentalną scenę Sądu Ostatecznego. Po obydwu stronach małego okna znajdującego się na osi prezbiterium widniały dwa herby: Łabędzia, związanego z Salomonami i Jastrzębca, którego utożsamienie z jakimikolwiek osobami związanymi z Modlnicą w XVI wieku pozostaje do dziś zagadką.

W nawie głównej parafianie mogli podziwiać sceny Zwiastowania, Narodzenie, Pokłon Trzech Króli, Ucieczka do Egiptu, Rzeź Niewiniątek i Jezusa Nauczającego mędrców w Świątyni. W monumentalnej scenie Sądu Ostatecznego widzimy Św. Piotra z kluczem, Matkę Bożą, klęczącą ze złożonymi rękami, a w centrum zaś Chrystus Sędzia oraz cały szereg nagich postaci. Na pozostałych ścianach widniały postaci apostołów, a na ścianie południowej nawy głównej, postaci świętego Wojciecha z wiosłem i świętego Stanisława wskrzeszającego Piotrowina. Na balustradzie chóru muzycznego umieszczona została kompozycja

przedstawiająca przypowieść o bogaczu i łazarzu z Ewangelii według świętego Łukasza (16, 14 – 31).

W roku **1574** dziedzicem Modlnicy został Stanisław Zawadzki. Był to człowiek wykształcony, piastujący kolejno urząd podkanclerza, a następnie rektora w Akademii Krakowskiej. Zawadzki był także „przedsiębiorcą” - miał bowiem udziały w olkuskich kopalniach ołowiu i srebra.

W **1582** roku wieś nabył Stanisław Fogelweder z Bobolic, spokrewniony z Salomonami. Należał on do rodziny pochodzącej ze Szwajcarii, ale od dawna osiadłej w Polsce. Na dworze króla Zygmunta Augusta był jego sekretarzem. Piastował również godność kanonika krakowskiego, wileńskiego i płockiego, a pod koniec życia otrzymał probostwo miechowskie. Modlicę nabył podczas pobytu za granicą co może świadczyć, iż nigdy nie mieszkał w swej podkrakowskiej posiadłości. Ponieważ był zajęty sprawami dyplomatycznymi oddał zarząd nad wsią pewnemu podstaroście, który zaniedbał rozwój i gospodarkę Modlnicy. W **1610** roku krewny Stanisława Fogelwедера, Bolesław, sprzedał Modlicę rodzinie Kucharskich. W roku **1622** staraniem Katarzyny Kucharskiej, żony Stanisława, północne ramię oraz zakrystia zostało zamienione na murowaną, renesansową kaplicę pod wezwaniem św. Anny. Była to kaplica grobowa rodu Kucharskich.

Nowa, kwadratowa budowla została nakryta krzyżowym sklepieniem z lunetami, które służyły na wsporniki w kształcie jońskich kapiteli. Pochowany tam został Stanisław Kucharski, który zmarł 5 IV 1619 roku. Jego żona ufundowała również nagrobną rzeźbę przedstawiającą ukochanego męża w zbroi rycerskiej.

IV. Wizytacje biskupie w Modlnicy w wieku XVI i XVII

1. Jesienią **1598** roku kardynał Jerzy Radziwiłł zarządza wizytację kanoniczną parafii modlnickiej, należącej wtedy do dekanatu skalskiego. Kardynał, kierując się wielką troską o diecezjan, pragnął przeprowadzić szereg reform ***zwłaszcza w dziedzinie edukacji i wychowania***, gdyż twierdził, iż *wychowanie należy do naczelných obowiązków zarówno rodziców jak i osób odpowiedzialnych za nauczanie dzieci. Nakazał więc budować szkoły parafialne i pilnował by stały one na odpowiednim poziomie intelektualnym i materialnym.* W ocenie wizytatora kościół w Modlnicy końca XVI stulecia znajdował się w dobrym stanie. Obok świątyni znajdowała się dzwonnica z dwoma dzwonami oraz kostnica i cmentarz. We wnętrzu kościoła mieściły się trzy ołtarze. Ołtarz główny posiadał drewniane cyborium do przechowywania Najświętszego Sakramentu. Obok stała chrzcielnica wykonana z drewna i miedzi. Na łuku tęczowym stała figura Ukrzyżowanego Chrystusa. Kościół był czysty i zadbane, bardzo dobrze wyposażony w różnorodne naczynia i sprzęt liturgiczny. Pieniądze na ten cel uzyskiwano głównie z hodowli krów. Według protokołu powizytacyjnego parafia swoim zasięgiem obejmowała kilka okolicznych wsi: *„Do parafii należą wsie Modlnica, a także Zabierzów, Tomaszowice, Podskalany, Szyce”*. Parafią w Modlnicy kierował wtedy ksiądz Mateusz Tyrański, który posiadał bardzo dobre uposażenie majątkowe, składające się z trzech

dużych pól, z dwóch ogrodów i z dwóch stawów rybnych. Pleban otrzymywał także dziesięciny snopowe z pól dziedzica i z pól kmiecyh. Posiadał również „*dom dla własnego zamieszkania, średnio zamożny, z werandą i ogrodem*”. Na utrzymaniu proboszcza znajdował się **rektor szkoły parafialnej**. W protokole upomniano Proboszcza za to, że nie prowadził ksiąg parafialnych oraz zeszytów do zapisywania przyjmowanej jałmużny i ofiar z pogrzebów. Wizytator zalecił także: „*Ojcze Nasz, Zdrowaś Maryjo i Wierzę w Boga niech zawsze przed kazaniem będzie recytowane, a po kazaniu niech zostanie odśpiewane Dziesięć Przykazań.*” Zalecono, aby wierni przystępowali do Sakramentów świętych tylko we własnej parafii. Do sakramentu pokuty należało przystępować przynajmniej raz w roku przed własnym proboszczem, stąd nakaz: „*spowiedzi w zakrystii nie godzi się wysłuchiwać, lecz w kościele tylko w miejscu publicznym.*”

2. Kolejna wizytacja, zarządzona tym razem przez biskupa Piotra Tylickiego, odbywała się w **roku 1610**. W protokole zanotowano, że kościółek miał drewniano – kamienną posadzkę, ambonę oraz drewnianą zakrystię. Poza tym, Świątynia była dobrze utrzymana i posiadała niezły zasób rozmaitych sprzętów, naczyń i szat liturgicznych. W tym też roku głową parafii modlnickiej został ksiądz Wacław Sędkowiec. Wizytatorzy zauważyli, iż metryki odnotowywano w specjalnej księdze i proboszcz nauczał swoich parafian podstawowych prawd wiary. Nie mieli też zastrzeżeń co do sposobu jego pracy duszpasterskiej. Plebanowi zalecono aby zaopatrzył kościół w latarnię wymaganą do procesji z Najświętszym Sakramentem i przy odwiedzaniu chorych. Polecono ogłosić parafialny dzień modlitw i postu za zmarłych po ekshumacji szczątków i kości ludzkich do wspólnego grobu. Zwrócono także uwagę na to, aby odnowić dachy zarówno świątyni, dzwonnicy jak i kostnicy.
3. Wizytacja z października **1618 roku** była przeprowadzona na polecenie metropolity krakowskiego biskupa Marcina Szyszkowskiego. W tym czasie modlnicką parafią nadal kierował ksiądz Wacław Sędkowiec, który dobrze dbał o powierzone mu dusze oraz beneficja, co zresztą potwierdzali sami parafianie. Oprócz nowo wybudowanego domu posiadał on dostatnie uposażenie w postaci łąki, pól, ogrodów, stawów oraz dziesięciny snopowe od dworu, kmieci i dzierżawców. Obok plebani znajdowały się domy dla wikarego i **rektora szkoły**. Na kościele był już odnowiony dach, na którym znajdowała się wieżyczka z sygnaturką. Na stojącej na zewnątrz dzwonnicy znajdowały się dwa dzwony, o których była już mowa. Msza odprawiana była w niedziele i święta oraz trzy dni w tygodniu. Proboszcz dbał o religijne przygotowanie swoich parafian poprzez głoszenie kazań i nauczanie prawd wiary. Wizytator był zadowolony z porządku jaki zastał w świątyni. Zwrócił jedynie uwagę na brak sacrarium po ablucji chrzcielnej (umywalki), oraz na obowiązek zapisywania udzielanych sakramentów do ksiąg metrykalnych. Nakazał również wybudować nową kostnicę. Wizytator zapisał zalecenie : „*Proboszcz ma często przedstawiać ludowi potrzebę przyjmowania Sakramentu Namaszczenia Chorych i znajomości prawd wiary*”.

4. Od listopada **1629** roku, na mocy dyspensy biskupiej, na urząd proboszcza został wprowadzony Zygmunt Suliński, duchowny posiadający jedynie niższe święcenia kapłańskie, a już cztery dni później ksiądz Suliński przyjmował wizytację swojego ordynariusza biskupa Marcina Szyszkowskiego, który stwierdził, że kościół był w dobrym stanie, nieźle zaopatrzony w różnorakie narzędzia liturgiczne. Wewnątrz świątyni, oprócz głównego ołtarza znajdowały się jeszcze cztery boczne. Oprócz zwykłego uposażenia, proboszcz posiadał kilka fundacji, za które był zobowiązany odprawiać określoną w umowie liczbę Mszy Świętych w intencji fundatora. Wizytator pozostawił instrukcję dotyczącą zapisywania dzieci narodzonych z nieprawego łoża. Nakazał odnotowywać tylko imię matki, wszystko zaś „pozostałe ominąć”.
 5. Zimą **1663** roku odbyła się ostatnia w XVII wieku wizytacja kanoniczna, którą przeprowadził biskup Mikołaj Oborski. Jak słusznie zauważył wizytator „*Wzrósł w swoim pięknie modlnicki kościół parafialny, który niegdyś wiele razy był ograbiony z ozdób przez wrogie, świętokradcze ręce. Zapewne grabieży tej dokonali Szwedzi , podczas „potopu”* . Proboszcz Jan Grzybowski odnowił świątynię oraz przywrócił jej wewnętrzne ozdoby. Dzięki temu wizytator zastał kościół w bardzo dobrym stanie i wyposażony w nieodzowny sprzęt liturgiczny. W świątyni znajdował się obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem pochodzący z XVI wieku i stanowiący gotycką wersję bizantyjskiej Hodegetrii. (Jest to najstarszy typ ikony z wizerunkiem Bogurodzicy – Przewodniczki pokazującej ręką na Jezusa). Liczne wota, które otaczały obraz, świadczyły o wielkiej czci jaką obraz był od dawna obdarzany. Wizytator zalecił, by proboszcz postarał się o dobrego zarządcę kościoła, który oprócz zwykłej pomocy i opieki miał czuwać przede wszystkim nad regularnym pobieraniem czynszów, zwłaszcza za krowy, które nadal stanowiły główne źródło dochodów na utrzymanie budynku kościoła. Ksiądz biskup zakazał także praktyki wystawiania Najświętszego Sakramentu z wyjątkiem oktawy Bożego Ciała.
- W roku 1675 tak zwanym komendariuszem kościoła modlnickiego był Paweł Braniewicz a proboszczem został ksiądz Stanisław Michniewicz. W roku 1676 Paweł Braniewicz został wikarym.

V. Modlnica w wieku XVIII

5.1 Życie dworu. Zabory.

W roku 1727 wieś stała się własnością Michała Jordana wojewody braclawskiego i starosty dobczyckiego. Po śmierci Jordana, wieś jako wiano jego córki Konstancji, przeszła w ręce Stanisława Łętowskiego. Był on początkowo pisarzem grodzkim i chorążym kompanii pancernej księcia Janusza Wiśniowieckiego, kasztelana i wojewody krakowskiego i wileńskiego. Następnie służył w husarii w randze pułkownika i piastował urząd regimentarza wojsk koronnych. Pod koniec lat sześćdziesiątych został podkomorzym krakowskim, starostą bocheńskim i wielickim. Był dwukrotnie posłem na Sejm Rzeczypospolitej. Po raz pierwszy w

1764 roku, kiedy to opuścił posiedzenie protestując przeciwko obecności wojsk rosyjskich podczas elekcji króla Stanisława Augusta Poniatowskiego. Poślował jeszcze drugi raz w roku 1773, kiedy to podpisał się pod dokumentem akceptującym pierwszy rozbiór Polski. W rok po zamknięciu sejmu, Łętowski powrócił do zaboru austriackiego ale za zgodę na rozbiór Polski spotkał się ze złorzeczeniami przyjaciół i znajomych. W końcu zmarł ze zgrzyoty w 1776 roku.

Od 1780 roku Modlnica stała się własnością rodziny Konopków.⁸ Zakupu dokonał syn Adama i Barbary Zapolskiej - Józef (ur. 1739, zmarł – 1811). W 1784 roku Konopkowie zlecieli wybudowanie klasycystycznego zespołu dworskiego. W roku 1790 wokół dworu powstał park o powierzchni 3,5 hektara, w którym oprócz wiekowych dębów, lip i grabów znalazły się pozostałości XVI – wiecznego dworu.

5.2. Wizytacje biskupie w XVIII stuleciu.

28.IX.1701 roku probostwo objął ksiądz Wojciech Kosecki. Swoje obowiązki musiał spełniać bardzo dobrze, skoro wizytacja z roku **1727** zarządzona przez biskupa Konstantego Felicjana Szaniawskiego, zastaje budynki i sprzęt liturgiczny w doskonałym stanie, czyste i zadbane. W kościele stały trzy ołtarze. W głównym – znajdował się wspomniany wcześniej obraz Matki Bożej z Dzieciątkiem, na który została nałożona srebrna „sukienka”. W jednym z bocznych ołtarzy widniał obraz świętego Antoniego z Padwy, a w drugim – wizerunek Chrystusa Ukrzyżowanego. Czwarty ołtarz znajdował się w kaplicy świętej Anny. Obok prezbiterium stała murowana zakrystia z ceglana podłogą i zakratowanymi oknami oraz skarbcem, w którym przechowywano cenniejsze rzeczy i naczynia liturgiczne. Kościół posiadał dwa wejścia: główne od zachodu i boczne z przedsionkiem od południa. Na drewnianym chórze stały zniszczone, czterogłosowe organy.

Ksiądz Kosecki posiadał bardzo dobre uposażenie, na które oprócz pól, łąk, karczmy, stawu rybnego i fundacji, składały się roczne czynsze wieczyste z dóbr wiejskich, bądź też z wynajmowanych kamienic stojących w Krakowie. Proboszczowi w pracy duszpasterskiej pomagał wikary, ksiądz Józef Wołoszyński. W parafii pracował także organista. Do komunii wielkanocnej tego roku przystąpiło 600 osób. W protokole końcowym wizytator zwrócił uwagę głównie na dokładniejsze prowadzenie ksiąg metrykalnych. Nakazał również wybudować kostnicę oraz otoczyć plebanię ogrodzeniem. Przypomniał o potrzebie niedzielnej katechizacji wiernych, a także o obowiązku uczestniczenia proboszcza w zebraniach dekanalnych.

W połowie XVIII wieku parafią w Modlnicy i jej dobrami zarządzał ksiądz Krzysztof Nepomucen Strzedulski, człowiek wykształcony – doktor filozofii, wprowadzony na urząd proboszcza 14.VI.**1746** roku. Oprócz pracy w parafii był także wykładowcą scholastyki na Uniwersytecie Krakowskim.

Kościół posiadał wtedy bardzo dobre uposażenie w formie dużej liczby pól, łąk, dziesięcin kmiecych i dworskich, czynszów i fundacji, których jednak egzekwowanie zostało bardzo

⁸ Leszek Chmura :Dzieje rodu Konopków z Modlnicy. *Przegląd Lokalny. Sierpień i wrzesień 2007.*

mocno zaniedbane. Proboszcz posiadał dla własnych potrzeb dom wraz z całym zapleczem gospodarczym. Choć Świątynia była dobrze zaopatrzona w niezbędny sprzęt liturgiczny i posiadała dodatkowy (piąty) ołtarz, to jednak jej stan techniczny był niezadawalający, doszło bowiem do rozluźnienia całej konstrukcji, zapadnięcia się ścian, zniszczenia ołtarza głównego i kaplicy świętej Anny.

W roku 1748 pasterz Kościoła krakowskiego, biskup Andrzej Stanisław Załuski zarządził dokonanie kolejnej wizytacji. W związku ze złym stanem fary przedstawiciel biskupa nie szczędził ostrych słów krytyki pod adresem księdza Strzedulskiego, który został także skrytykowany za zaniedbania natury ekonomicznej i duszpasterskiej. Wizytator zaznajomił się także z opinią parafian na temat głowy modlnickiego Kościoła i stwierdził: „*Zaniepokojeni jesteśmy, ponieważ znajdujemy Trzodę Pana jakby bez Pasterza*”. Proboszcz został surowo napomniany i pozbawiony możliwości prowadzenia wykładów na Uniwersytecie. Wizytator powołując się na postanowienia Soboru Trydenckiego przypomniał mu o obowiązku stałej obecności na terenie parafii. Zagroził także usunięciem z urzędu, jeśli ten nie zachowa postanowień i nakazów wypływających z dekretu powizytacyjnego. Proboszczowi nakazano większą gorliwość i zaangażowanie w duszpasterstwo oraz w prowadzenie ksiąg metrykalnych. Terminy i czas celebrowania Mszy Świętych miał być dostosowany do miejscowych zwyczajów, aby jak najwięcej wiernych mogło brać w nich udział. Wizytator nakazał, aby nie zaniedbywać modlitwy różańcowej rozpowszechnianej przez działające w parafii bractwo różańcowe. Przy pomocy dziedzica i fachowców, proboszcz miał wykonać generalny remont świątyni, kaplicy, dzwonnicy oraz budynków wikarego i organisty. Wizytator apelował także o sumiennosc i pilność w pobieraniu wszelkich opłat i czynszów z beneficjów należących do kościoła.

Wprowadzony w roku 1776 przez ówczesnego dziedzica Modlnicy Michała Łętowskiego na urząd proboszcza, ksiądz Michał Ankwicza z Poławic przeprowadza w roku 1779 gruntowne remonty budynków kościoła i plebanii. Za jego to rządów sfinalizowano wszelkie prace związane z budynkami zarówno sakralnymi, jak i gospodarczymi. Niestety wraz z odświeżaniem ścian kościoła została, po części zamalowana na biało, a po części zaklejona papierem, szesnastowieczna polichromia. Natomiast kościół wzbogacił się o nową marmurową chrzcielnicę wykonaną w 1773 roku przez rzeźbiarzy Jacka i Wojciecha Załaskich (chodziło zapewne o rzemieślników z nieodległego Załasu). Można spotkać również inną pisownię nazwiska rzeźbiarzy jako *Zieloski*. Na chórze znajdowały się pięciogłosowe organy, a nowo wybudowany ołtarz boczny, został poświęcony świętemu Wojciechowi i ozdobiony obrazem z jego wizerunkiem.

Przez znaczną ilość i różnorodność budynków gospodarczych oraz ich zaopatrzenie plebania mogła pretendować do rangi dobrego wiejskiego folwarku. Świadczą o tym znaczna ilość inwentarza, sprzęt rolniczy wysokiej klasy, duży areał pól i łąk oraz wysoka jakość wysiewu. Proboszcz posiadał kilku poddanych chłopów pańszczyźnianych. Rolnicy w zamian za dzierżawę pól musieli odpracować określoną liczbę dni w plebańskich dobrach. Obok rezydencji proboszcza, wikarego i organisty stał również **budynek szpitala** „o sieni, izbie i

pięciu komórkach". W pracy duszpasterskiej proboszczowi pomagał wikary – ksiądz Antoni Winiarski, zaś obowiązki organisty spełniał Walenty Katarzeński. Przypomnijmy, że w roku 1780 (1782?) Modlnica przeszła w ręce rodziny Konopków.

W maju **1783** roku przybyły na polecenie biskupa Michała Poniatowskiego kolejny wizytator pochwalił proboszcza za postawę i podejście do obowiązków i za zapraszanie kapłanów z sąsiednich parafii *„ku wygodzie parafian*". Wizytator nakazał uregulować sprawę beneficjum kościelnego, które zaniedbał poprzednik.

W tym też roku została zlikwidowana kapliczka świętego Wojciecha, postawiona niedaleko kościoła w miejscu, gdzie wg tradycji św. Wojciech miał głosić kazania. Nakazał to zrobić dziedzic Józef Konopka *„ażeby lud uczęszczający na nabożeństwo do tej kaplicy nie robił szkody zasiewom na przyległych gruntach dworskich*", nad czym bardzo ubolewał biskup Michał.

W 1783 roku do modlnickiej parafii należało 1100 katolików, z których do spowiedzi wielkanocnej przystąpiło 870 osób. Uroczystości odpustowe w parafii odbywały się z okazji poświęcenia kościoła, Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny oraz w dzień świętego Wojciecha, kiedy to czczono jego autentyczne relikwie.

Biskup Michał Jerzy Poniatowski jako wyznawca idei oświeceniowych, był przeciwny pobożności charakteryzującej się liturgiczną teatralizacją i wiarą w liczne zabobony i przesady. Kładł główny **nacisk na nauczanie**, a w dalszej perspektywie na życie sakramentalne i wygląd kościołów. W kręgu zainteresowań biskupa znajdowała się ponadto opieka społeczna i pomoc ludziom najuboższym. Z tego też względu nakazał tworzyć Bractwa Miłosierdzia. Modlnicki proboszcz spełniał wszystkie wspomniane wymagania pastoralne. Doskonały stan techniczny kościoła, uporządkowane metryki i dbałość o dobra parafialne wpłynęły na pozytywną ocenę osoby dobrego duszpasterza i dobrego gospodarza. Posługą bractwa miłosierdzia objęty był działający w Modlnicy **szpital dla najuboższych**, wybudowany w latach siedemdziesiątych XVIII wieku przez dziedzica Stanisława Łętowskiego. Dziedzic *„zapisał ubogim tegoż szpitala 1000 zł p. na dobrach Modlnicy i zobowiązał dziedziców tych dóbr, aby po 50 zł polskich, rocznego procentu, wiecznymi czasami tymże ubogim wypłacali. Prócz tego zobowiązał on dziedziców dóbr Modlnicy, aby corocznie wiecznymi czasami, dawali ubogim szpitala, jako ordynarię roczną: żyta przedniego korcy 3. Pszenicy przedniej korzec 1 ćwierci 2. Jęczmienia przedniego korzec 1 ćwierci 2. Grochu przedniego ćwierci 2. Owsa korzec 1 i ćwierci 2. Kapusty zagonów 2. Marchwi zagon 1, Rzepy zagonów 2.*"

Niestety woli tej nie uszanował następca Łętowskiego Józef Konopka, który nie tylko nie wypłacał zapisanych należności, ale nakazał *„szpital zburzyć, a drzewo z niego obrócić na własny swój użytek (...), dopiero syn jego Tadeusz **budując w 1820 r. murowaną szkołę parafialną** w Modlnicy, urządził pod nią w suterrenach dla ubogich dwa mieszkania.*"

VI. Modlnica w wieku XIX.

6.1. Utrata niepodległości. Zabory.

U schyłku XVIII stulecia wrogie Polsce państwa ościennie dokonały rozbiórów naszego kraju. W trakcie trzeciego rozbioru Polski, tereny północnej części Małopolski (a więc i Kraków z Modlnicą), Ziemia Kielecka i wschodnia części Mazowsza aż po linię Bugu znalazły się pod okupacją austriacką.

W roku 1807 Napoleon, z części ziem zaboru pruskiego i austriackiego, tworzy Księstwo Warszawskie. Jego północna granica biegnie linią Bugu, Wisły, Pilicy a granica zachodnia od źródeł Pilicy, dalej na południe do rejonu Olkusza i do rzeki Przemszy obejmując Kraków i tereny położone na północ od miasta, w tym także Modlnicę. W roku 1809 Austria napada na Księstwo Warszawskie, ale dzięki bohaterskiej postawie wojska polskiego pod wodzą Księcia Józefa Poniatowskiego, w bitwie pod Raszynem, Polacy odnoszą zwycięstwo. Polska kontrofensywa pozwala przyłączyć do Księstwa tereny między Bugiem a Pilicą - z Lublinem, Zamościem, Sandomierzem i Krakowem. Tak więc w roku 1809 Modlnica znalazła się ponownie w granicach Księstwa Warszawskiego, które dotrwało do roku 1815 bowiem wtedy, na Kongresie Wiedeńskim, państwa koalicji anty napoleońskiej utworzyły Królestwo Polskie (*Kongresowe*), a w jego południowej części Wolne Miasto Kraków. Północna granica Wolnego Miasta Krakowa przebiegała przez teren naszej Gminy⁹. W Szycach do niedawna hotel nazywał się *Granica*, a sąsiedni przysiółek nazywa się *Komora*. Nazwa ta pochodzi od komory celnej na granicy zaboru rosyjskiego i austriackiego. Obydwie komory (posterunki celne) – rosyjska i austriacka stoją tam do dziś. W komorze rosyjskiej mamy ośrodek zdrowie i aptekę, a komora austriacka jest zamieszkała.

6.2. Dwór w wieku XIX.

Po utworzeniu Wolnego Miasta Krakowa w roku 1815 w Modlnicy ustanowiono III Gminę Okręgową Wiejską. Należały do niej: Giebułtów, Modlnica Mała, Modlnica Wielka, Tomaszowice, Tonie, Trojadyn, Ujazd i Zielonki.

Z początkiem wieku XIX Józef Konopka dobudował z boku dworu aneks gospodarczy z wewnętrznym dziedzińcem i z wieżyczką. Jego syn, Tadeusz w roku 1830 odkupił sąsiednie Tomaszowice.

W latach **1871 -1884**, na zaproszenie Józefa Konopki przebywał tu twórca polskiej etnografii Oskar Kolberg, który pracował nad kolejnymi tomami swojego słynnego dzieła pt. "Lud". Liczne wycieczki i bezpośredni kontakt z miejscowym folklorem ułatwiały mu tę pracę. Dom rodziny Konopków stał się miejscem spotkań wielu znakomitych osobistości z ówczesnego świata artystycznego i naukowego. Przebywali tam między innymi Artur Grottger, Walery Eliaszy-Radzikowski i Antoni Kozakiewicz.

⁹ Stanisław Grodziski: Rzeczpospolita Krakowska, jej lata i ludzie. UNIWERSITAS. Kraków 2012

Dogodne usytuowanie Modlnicy na granicy dwóch zaborów sprzyjało jej rozwojowi w XIX wieku. Mogą o tym świadczyć chociażby, aż trzy znajdujące się tam wówczas zajazdy, w których zatrzymywali się liczni podróżni.

VII. Modlnica w wieku XX.

W roku 1907 w Modlnicy otwarto pierwszy urząd pocztowy oraz bibliotekę i czytelnię, a w 1908 roku powstało Kółko Rolnicze, przy którym w roku 1912 utworzono orkiestrę dętą.

W roku 1914 przez Modlnicę przechodziły oddziały wojsk rosyjskich i austriackich, które zabierały ludziom zboże i zwierzęta gospodarskie, niszczyły niewymłócone zbiory. Na ogniska i na opał w kwaterach zabierano sprzęty domowe, meble i płoty. Zniszczono także wyposażenie szkoły.

Konfiskaty żywności i zniszczenia dobytku spowodowały widmo głodu. Władze miejscowe wprowadziły „kartki” na żywność ale braki w zaopatrzeniu hurtowym uniemożliwiały korzystanie z tych „kartek”.

W dziele niepodległościowym podjętym przez Legiony Piłsudskiego mają także swój udział mieszkańcy Modlnicy, bowiem w szeregi Legionów zaciągnęło się dwóch mężczyzn z naszej miejscowości.

Rok 1915 był już nieco spokojniejszy i dlatego 1 września szkoła rozpoczęła naukę. Ponieważ szkoła w Szybach została zniszczona, tamtejsze dzieci przychodziły do szkoły w Modlnicy.

Koniec wojny nie przyniósł poprawy życia, a szalejąca drożyzna wywoływała żal do kupców, których często wypędzano z domów, aby zabrać im towar. Życie z trudem wracało do stanu normalnego.

W okresie międzywojennym dwór i majątek Konopków był w rozkwicie i w znacznym stopniu wpływał na kulturę Modlnicy. W tym czasie majątkiem władał szambelan Adam Nowina Konopka. Konopka wspierał kulturalną i artystyczną działalność miejscowego nauczyciela Józefa Lachnera.

W tym też czasie dziedzic Konopka gościł u siebie malarza Stanisława Kamockiego, dla którego dwór w Modlnicy stał się tematem licznych szkiców i obrazów. W roku 1931 umiera Adam Konopka, a modlnicki dwór zaczął podupadać. Dzieci Konopków powyjeżdżały dla nauki w świat, w końcu także wdowa po Adamie przeniosła się do Krakowa. Po II wojnie światowej majątek został wywłaszczony a dwór modlnicki popadł w ruinę. Budynek odrestaurowany dopiero w latach 60. XX wieku, gdy przeszedł pod zarządek Uniwersytetu Jagiellońskiego jako „Dom Pracy Twórczej”. Przez pewien czas mieścił się tam oddział Muzeum UJ. Obecnie w dworze mieści się Ośrodek Recepcyjno-Konferencyjny Rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Bardzo skróconą historię Modlnicy na stronie <http://zjazdkonopkow.pl/> zamieścili organizatorzy III Powszechnego Zjazdu Rodziny Konopków herbu Nowina zorganizowanego w Tomaszowicach w roku 2014: *„Wieś powstała prawdopodobnie w I poł. XIII w. Jej właścicielami byli m.in. od roku 1444 Minoccy (przez pięć pokoleń), Kucharscy (przez pięć*

pokoleń), rajca krakowski Franciszek Toryani. W II połowie XVIII w. Tomaszowicami władali starostowie wolbromscy Dębińscy. Następnie nabył wieś Franciszek Piekarski autor książek ekonomicznych.

W 1830 r. Tadeusz Konopka kupił Tomaszowice dla swego syna Romana, wznosząc nowy dwór i zabudowania istniejące do dziś. Następnym właścicielem był Tadeusz Konopka (najstarszy syn Józefa, brata Romana), który sprzedał je w 1903 r. Ostatnim właścicielem był Bogusz”.

VIII. Mieszkańcy Modlnicy.

8.1 Historia Ochotniczej Straży Pożarnej jest opisana na stronie: <http://www.ospmodlnica.bho.pl/Historia.html>. Poniżej przytoczono skrót podanych tam informacji.

Nowoczesne rozumienie służby pożarniczej powstało w połowie XIX wieku po wielkim pożarze w Krakowie.¹⁰ W Modlnicy OSP założono w **1892** r., kiedy grupka mieszkańców Modlnicy wraz z proboszczem parafii ks. Antonim Konopińskim pospieszyła na pomoc w gaszeniu pożaru w Zabierzowie. W ciągu półtorej godziny w Zabierzowie spłonęło 21 domów mieszkalnych i 11 stodół. Wtedy ksiądz założył straż ogniową, która do dzisiaj w każdej sytuacji zawsze służy swoją pomocą.

W roku **1901** odbyło się zebranie Rady Szkolnej z udziałem m. in. państwa Konopków i wójta. Zdecydowano wtedy o rozebraniu starego budynku szkolnego, bowiem stwarzał on zagrożenie pożarowe¹¹. W rozbiórce pracowali wszyscy dorośli mężczyźni, którzy mieli pomagać mieszkańcom także w innych zagrożeniach. Działaniami strażaków gminnych kierował wójt, a strażą dworską – pan Konopka.

Strażacy podejmowali także działalność szkoleniową wśród mieszkańców, zwracając uwagę na źródła zagrożeń pożarowych. OSP organizowała także imprezy kulturalne

W roku **1913** staraniem kierownika szkoły pana Wł. Sieńko przy Radzie Powiatowej Krakowskiej utworzono Związek Powiatowy Strażacki.

Z inicjatywy Florentyny i Józefa Nogów powołano do życia Kasę Stefczyka, stowarzyszenie Katolickich Dziewcząt, Ochotniczą Straż Pożarną, Hufiec Polskiego Wojska, Orkiestrę Włociańską i Kapelę Szkolną.

Teraz druhowie z OSP szczytują się niezłym wyposażeniem. Mają dwa wozy bojowe marki Jelcz i sprzęt ratowniczo-gaśniczy, m.in. pływającą motopompę, zestaw do ratownictwa przedmedycznego i piły.

8.2. Zespół Szkolno Przedszkolny w Modlnicy

Według strony: <http://www.szkołamodlnica.neostrada.pl/>, **Zespół** obejmuje:

1. Szkołę Podstawową w Modlnicy
2. Szkołę Filialną w Modlniczce
3. Przedszkole Samorządowe w Modlnicy
4. Gimnazjum w Modlnicy.

¹⁰ Historia Ochotniczej Straży Pożarnej w Modlnicy Bogumiła Ewa Pietrzyk. Modlnica A. D. 2012

¹¹ Strażacy Krakowa i Ziemi Krakowskiej. Praca Zbiorowa. Wyd. Palindrom. Bochnia 2010

8.2.1. HISTORIA SZKOŁY Podstawowej w Modlnicy¹²

W zasadzie historię szkoły w Modlnicy należałoby rozpocząć od poniższego akapitu, bowiem zawarta jest tam ważna informacja z końca XVI wieku:

*Jesienią 1598 roku parafia modlnicka, należąca wtedy do dekanatu skalskiego, przeżywała święto związane z biskupią wizytacją kanoniczną kardynała Jerzego Radziwiłła (1591 – 1600), który kierując się wielką troską o diecezjan, pragnął przeprowadzić szereg reform **zwłaszcza w dziedzinie edukacji i wychowania**, gdyż twierdził, iż wychowanie należy do naczelných obowiązków zarówno rodziców jak i osób odpowiedzialnych za nauczanie dzieci. **Nakazał więc budować szkoły parafialne i pilnował by stały one na odpowiednim poziomie intelektualnym i materialnym.** W dalszym ciągu protokołu powizytacyjnego możemy znaleźć taki zapis: „Na utrzymaniu proboszcza znajdował się rektor szkoły parafialnej”¹³.*

Nowożytna historia naszej szkoły rozpoczyna się w **I połowie XIX w.** Książdz Strzelichowski w swoim rękopisie (znajdującym się w posiadaniu szkoły) zanotował: "W 1820 r. wybudowano szkołę w Modlnicy".

Z początkiem wieku XIX Józef Konopka dobudował z boku dworu kolejny aneks gospodarczy z wewnętrznym dziedzińcem i z wieżyczką. Natomiast Fundatorem szkoły był jego syn Tadeusz. Szkoła stanęła obok kościoła.

„Pierwszym nauczycielem w tej szkole był Jan Dębiński, weteran wojsk kościuszkowskich. Po nim był nauczycielem z jakie 40 lat Antoni Bocheński rodem z Krakowa - człowiek światły, biegły w łacinie i literaturze polskiej.”

Była to murowana szkoła parafialna (obecna organistówka) zbudowana przez Tadeusza Konopkę. Skromny parterowy budynek z dwoma salami do nauki był kryty dachówką. Obok było podwórko z przypisanym do szkoły ogrodem owocowo-warzywnym. Teren pod budowę budynków szkolnych przekazał dziedzic Konopka.

W 1929 roku, dzięki staraniom ówczesnego kierownika szkoły pana Józefa Nogi oraz przewodniczącego społecznego komitetu budowy pana Tomasza Mazura, powstał dwupiętrowy budynek murowany, w którym mieści się obecna szkoła.

Gdy rosła liczba młodzieży uczęszczającej do modlnickiej szkoły powszechnej jej rozbudowa stała się koniecznością. Szkołę powiększono do 7 klas, a wraz z tym rosła liczba zatrudnionych nauczycieli. Grono pedagogiczne w Modlnicy tworzyli: Florentyna i Józef Nogowie, Stanisław Kosecki, Józef Lachner, Wanda Sicińska, Maria Sopalanka (po zamążpójściu Chudy), Irena Wyrobkówna (Kosecka, po wyjściu za mąż), ks. Jakub Janik (proboszcz), który prowadził katechezę.

Wraz z rozwojem szkoły wzrastał zakres obowiązków oświatowych modlnickiego grona pedagogicznego. Z inicjatywy Florentyny i Józefa Nogów w ramach oświaty pozaszkolnej powstał teatr amatorski i działała Kasa Stefczyka. Powstały też Stowarzyszenie Katolickich Dziewcząt, Ochotniczej Straży Pożarnej, Hufiec Polskiego Wojska, Orkiestra Włociańska „Krakusy z Modlnicy” i „Kapela Szkolna”, które brały czynny udział w różnych uroczystościach państwowych i lokalnych, takich jak święto 3-go Maja oraz przejazd przez Modlnicę Prezydenta RP Ignacego Mościckiego w lipcu 1929r. Było to odnotowane w krakowskiej prasie, która podkreślała wybitną spontaniczność ludności modlnickiej.

¹² Szkoła w Modlnicy. Ludzie i miejsca. Praca zbiorowa pod redakcją mgr Agnieszki Janik. Modlnica 2011

¹³ Patrz przypis 1

W dniach 26-30 września 1929 roku, grupa „Krakusów i Krakowianek” z Modlnicy z kierownikiem szkoły Józefem Nogą i jego żoną Florentyną towarzyszyła księciu Arcybiskupowi Stefanowi Sapiesze w wyjeździe do Pragi w Czechosłowacji, gdzie grupa brała udział w obchodach uroczystości tysiąclecia Świętego Wacława. O tym również poinformowały krakowskie gazety.

Wśród najbardziej aktywnych mieszkańców Modlnicy wymienić należy wójta Tomasza Mazura oraz rodziny: Skoczków, Gilów, Gacków, Janików, Karczów, Kozieniów, Mazurów, Pyziołów, Słaboniów, Szumców, Wojdyłów, Wyźgów. Wybitną postacią była także Maria Mańkowska, naczelnik poczty.

W latach 1935-1939 szkołę podstawową rozbudowano.

W 1965 roku, wielce zasłużony dla Modlnicy Józef Lachner doprowadził do budowy mniejszego budynku szkolnego przeznaczonego na pracownię zajęć praktyczno-technicznych. W 2004 roku władze Gminy Wielka Wieś zmodernizowały ten budynek i utworzyły w nim Przedszkole Samorządowe.

Natomiast od 1 września 2005 roku rozpoczęła się edukacja uczniów klas gimnazjalnych. Dnia 14 października 2007 r. w Święto Edukacji Narodowej została oficjalnie oddana do użytku nowa sala gimnastyczna. Uroczystość została uświetniona obecnością wielu distinguished gości m.in. przedstawicieli władz samorządowych, małopolskich władz oświatowych, dyrektorów innych szkół z terenu naszej gminy.

Dnia 8 czerwca 2008 roku, uroczystie przywrócono Szkole imię św. Stanisława Kostki jako jej dawnego Patrona. Gimnazjum w Modlnicy otrzymało wtedy imię Oskara Kolberga.

W marcu 2009 roku Urząd Gminy zlecił przebudowę i udostępnienie społeczności lokalnej zdegradowanego, trawiastego boiska szkolnego do piłki nożnej. Prace nad budową boiska zakończone były pod koniec maja 2009 roku.

W dniu 1 września 2011 r. otwarto i oddano do użytku nowy budynek Gimnazjum, który został wybudowany staraniem Urzędu Gminy Wielka Wieś¹⁴.

8.2.2. Pamięci Józefa Lachnera¹⁵ (ur. w Barcicach w 1907 r., zmarł w 1990 roku)

W historii Modlnicy specjalne, honorowe miejsce zajmuje **Józef Lachner**. Pamięci tego Wielkiego Społecznika poświęcony jest poniższy rozdział .

W latach 1923-1928 Józef Lachner uczył się w Seminarium Nauczycielskim w Starym Sączu. Od listopada 1929 był nauczycielem w Prądniku Czerwonym koło Krakowa, a stamtąd trafił do Modlnicy. Tutaj pozyskał wsparcie dla swych muzycznych i artystycznych pasji u właściciela modlnickiego majątku szambelana Adama Nowiny Konopki, oraz u swojego przełożonego, kierownika szkoły Józefa Nogi. Prowadził szkolną kapelę, malował i organizował przedstawienia teatralne. W latach 1932-1934 przeszedł specjalistyczne przygotowanie nauczycielskie w krakowskim Konserwatorium Muzycznym, a w 1935 objął po Józefie Nodze kierownictwo Szkoły Powszechnej w Modlnicy. W 1937 ukończył Wyższy Kurs Nauczycielski w Poznaniu.

W czasie II Wojny Światowej Lachner pracował w Łapanowie oraz w Kłęczanach k. Bochni. Od 1942 był dowódcą plutonu AK, a od 1943 dowódcą kompanii w rejonie Łapanowa. Od roku szkolnego 1945/1946 Lachner wrócił na kierownicze stanowisko w szkole w Modlnicy.

¹⁴ <http://www.wielka-wies.pl/aktualne-inwestycje/budowa-budynku-gimnazjum-w-modlnicy/>

¹⁵ E. Seweryn. <http://przyolkuskiej.pl/newspapers/45.pdf> „Przegląd Lokalny”. 45, 2006

Odszedł na emeryturę w 1972 roku, pozostawiając po sobie placówkę w bardzo dobrym stanie.

Podstawową pasją Lachnera było jednak niezmiennie muzykowanie, słuchanie ludowych śpiewów i komponowania melodii. Kulturował obrzędy ludowe takie jak: pucheroki, szopki, korowody kolędników, czy dożynki. Zebrał wiele informacji, tekstów, zapisów muzycznych lokalnego folkloru. Był animatorem regionalnej aktywności artystycznej. Działał w związku teatrów ludowych, kierował Teatrem Regionalnym w Krakowie. Ten miłośnik folkloru poświęcał także swoje siły dla **Zespołu Sióstr Knapik** z Prądnika Korzkiewskiego.¹⁶

Od roku 2006 Gminny Ośrodek Kultury i Promocji w Wielkiej Wsi organizuje w Modlnicy „Przegląd Folklorystyczny im. Józefa Lachnera”.

8.3 Modlnicanie¹⁷

Zespół spotyka się w każdy wtorek o godz. 19:00 w świetlicy środowiskowej w Modlnicy

Zespół istnieje od 1961. Kształt zespołowi nadał Józef Lachner - dyrektor Szkoły Podstawowej w Modlnicy, nauczyciel muzyki miłośnik folkloru krakowskiego. Początkowo zespół istniał bez nazwy, w latach 1991-2000 nosił nazwę „Sąsiadecki”. Od roku 2000, kiedy do zespołu przyjęto członków OSP, zespół znany jest jako „Modlnicanie.”

Zespół „Modlnicanie” korzysta z bogatych zbiorów zgromadzonych przez swego nauczyciela, który udokumentował pieśni ludowe z Modlnicy i najbliższych okolic - podobnie jak jego poprzednicy: O. Kolberg i J. Konopka. Od roku 1991 kierownictwo muzyczne nad zespołem przejął pan Stanisław Górak, mgr wychowania muzycznego, autor tekstów i melodii śpiewanych przez zespół.

Zespół kulturowe rodzimą tradycję wzbogaconą oryginalnymi pieśniami religijnymi oraz rozwija twórczość kabaretową.

IX. Potomkowie rodu Konopków.¹⁸

Potomkowie rodziny Konopków utrzymują ze sobą stałe kontakty. W dniach 6-7 września 2014 r. w Tomaszowicach zorganizowano III Powszechny Zjazd Rodziny Konopków h. Nowina. Seniosem Rodziny jest Aleksander Konopka z Mogilan.

X. Zabytki zachowane w Modlnicy.

Według **REJESTRU ZABYTEKÓW NIERUCHOMYCH** sporządzonego przez Narodowy Instytut Dziedzictwa (31 grudnia 2014 roku) następujące obiekty w Modlnicy zostały zaliczone do zabytków:

- kościół par. p.w. św. Wojciecha, drewniany, wiek XVI i XVII, nr rej.: A-19 z 10.04.1968
- dzwonnica, drewniana, nr rej.: jak wyżej
- kaplica p.w. św. Wojciecha, pocz. XX, nr rej.: A-668 z 7.12.1993
- zespół dworski, XVIII-XIX, nr rej.: A-298 z 21.09.1971 a w nim: - dwór, lamus, mur z wieżyczką oraz park.

¹⁶ <http://dziennikzwiazkowy.com/kultura-i-rozrywka/jak-roz-wianek-korespondencja-wlasna-z-krakowa/>

¹⁷ <http://www.gokis.wielka-wies.pl/index.php/zespoły/modlnicanie>

¹⁸ <http://zjazdkonopkow.pl/>

W Rejestrze... figuruje także **komora celna austriacka**, pocz. XX, nr rej.: A-624 z 17.09.1990.
Dzisiaj komora ta znajduje się w granicach wsi Szyce.

*Wybór tekstów z podanych źródeł sporządził: **Antoni Pogan***

2016.03.11